

Jonathan Holslag, Foto Jimmy Kets.

[B] HET OVERLEVEN VAN EUROPA VOLGENS JONATHAN HOLSLAG

Jonathan Holslag (°1981) is vooral bekend als Azië-specialist. Over ontwikkelingen in China laat hij geregeld zijn licht schijnen en hij volgt de ontwikkelingen in dat immense en fascinerende land op de voet. Onvermijdelijk gaat een waarnemer die het verre buitenland bestudeert, ook wel eens nadenken over de consequenties van al wat daar aan de hand is voor de eigen omgeving. Zo'n kijk levert vaak frisse inzichten op en biedt fraaie nieuwe invalshoeken. Het wordt pas echt interessant als de auteur er ook expliciet lessen uit trekt en beleidsaanbevelingen aan koppelt. Dat is precies wat Holslag doet in zijn boek over Europa: *De kracht van het paradijs. Hoe Europa kan overleven in de Aziatische eeuw*.

Het Europese project bestaat uit een aaneenschakeling van mislukkingen en de geloofwaardigheid ervan stond ettelijke keren zwaar onder druk. Toch bleef het project overeind en wist het zich zelfs drastisch te verdiepen. Maar deze keer zijn er andere zaken aan de orde. Daar is Holslag van overtuigd en dat maakt hij duidelijk in het eerste deel van zijn boek. De eurocrisis lijkt dan wel min of meer onder controle, maar de politici hervormen

liever oppervlakkig met de kaasschaaf, in plaats van fundamenteel, de welvaartsstaat erodeert langzaam en Europa drijft verder in een zee van futloosheid.

Ook buiten Europa loert het gevaar. In het tweede deel van zijn boek plaatst Holslag het continent in een mondiaal perspectief. Hij heeft het over strategisch wantrouwen, de nieuwe grondstoffenstrijd, de uitputting van de industrie, wapenwedlopen, handels- en zelfs valutaoorlogen. Europa is omgeven door een Noord-Afrikaanse “gordel van onzekerheid” en door vier “strategische sjacheraars” die instabiliteit veroorzaken: Rusland, Turkije, Iran en Saoedi-Arabië. En alsof dat nog niet genoeg is, zit Europa ook nog eens gekneld tussen twee strijdende grootmachten: China en de Verenigde Staten. Europa moet de confrontatie aangaan met een wereld die midden in een overgangscrisis zit.

Holslag wil de ogen van de lezers openen. Een verdeeld Europa in een wereld vol gevaren is niet langer leefbaar. In het derde deel van zijn boek gaat Holslag dan ook op zoek naar de stappen om “het paradijs” te bereiken. Dat kan alleen door nu actie te ondernemen. Europa moet ontwaken, dat kan hij maar niet genoeg benadrukken. De softe dromen moeten plaatsmaken voor een hard realisme, dat is zowat de rode draad van het boek.

Holslags paradijs is federaal en bestaat uit een mengeling van harde macht, een sterk buitenlands beleid, een nieuw soort “humane” en duurzame economie (en dus niet het verlagen van de standaarden om de concurrentie met de opkomende machten aan te kunnen, wel integendeel) en een alomvattend verhaal dat gedragen wordt door de hele bevolking. Europa mag zijn macht, een markt van 500 miljoen consumenten, wel degelijk actiever uitspelen. Maar daarvoor moet Europa wel assertief in de wereld staan, en dat betekent dat het af moet van zijn vredelievende reflex.

Europa moet voor Holslag een nieuw militair evenwicht en nieuwe geopolitieke prioriteiten zoeken. Het moet nucleaire afschrikking weer van onder het stof halen, partnerschappen en strategieën uitzoeken en een echte Europese krijgsmacht oprichten. De Europeanen lijken qua buitenlands beleid wel op “onvolwassen dwergen” tussen giganten, aldus Holslag. De oprichting van de Europese Dienst voor Extern Beleid heeft de situatie er niet beter op gemaakt. Holslag wil een betere leider dan de huidige Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, Catherine Ashton. En hij wil een vlotte coördinatie en een efficiënte inlichtingsdienst. Bureaucraten moeten uit hun ivoren torens komen. De binnenlandse verdeeldheden moeten gezamenlijk overstegen worden en een nieuw soort economie moet worden vormgegeven. Essentieel is daarbij een andere manier van produceren, consumeren en leren. Kwaliteit, creativiteit, duurzaamheid, welzijn en schoonheid moeten benadrukt worden. Om dat nieuwe Europese project zelfverzekerd te kunnen dragen, is een duidelijk plan nodig voor de bevolking, een verhaal, ideologie of een humanistische revival. De enige weg naar dat paradijs is via krachtenbundeling. Europa is nodig, en dan nog wel een verenigd Europa.

De kracht van het paradijs is een omvangrijk boek, maar Holslag lodst de lezer er vlot doorheen. Hij neemt hem of haar ook mee op reis. Samen met de staats- en regeringsleiders keert hij bijvoorbeeld figuurlijk terug naar de hoofdsteden, om vervolgens de binnenlandse situaties van de lidstaten apart te schetsen. Zo passeert de lezer de statige avenues langs de Seine, of glijdt hij langs de kleurige

sinaasappelvelden tussen Sevilla en Madrid. Of hij vliegt over de maagdelijke Griekse kustlijnen en heuvels.

Maar hij laat de lezer ook proeven van zijn persoonlijke ervaringen. Hij leidt hen bijvoorbeeld naar een ijzige koude decemberavond in Peking, of voert hen mee tussen de wolkenkrabbers in Chongqing, die een sfeer van groei uitwasemen. Of naar Kampala, met zicht op honderden minibuses en motorfietsen in de Oegandese avond. Of naar het terras van een hotel in Tanger, dat uitkijkt op een warboel van krotwoningen en satellietshotels. De lezer hoort in Kinshasa een oude man zingen, met amper één voortand en een gitaar met drie snaren.

Anders gezegd: het boek leest prettig en is vlot geschreven. Het verdient in alle opzichten dan ook veel belangstelling, en kreeg die ook al uitgebreid in allerlei dagbladen. Maar er is ook een andere reden waarom het boek zo uitgebreid becommentarieerd werd. Boeken die de zaken met veel dramatiek voorstellen, doen het over het algemeen goed.

Er zit heel wat drama in veel recente analyses van de Europese politiek, of ze nu komen van Johan Van Overtveldt, Guy Verhofstadt, Thierry Baudet of zelfs Paul De Grauwe. Wat zij allemaal gemeen hebben, is dat ze een binaire keuze voorstellen: ofwel moet de EU zéér drastisch veranderen, en niet straks of weldra, maar nu en wel onmiddellijk. Ofwel stuikt die hele Unie binnen de kortste keren in elkaar. Dat is de boodschap die ook Holslag meegeeft: het is dit keer anders, en nu staat echt alles op het spel.

Het is nog maar de vraag of deze analyse wel correct is. De Europese integratie is immers een project dat zich altijd vooral in dat modderige midden heeft opgehouden, in een permanente zoektocht naar een evenwicht tussen de meest uiteenlopende visies en belangen die op dit continent leven. Het is daardoor minder uitgesproken, maar wel taaier dan vaak verondersteld wordt. De Unie blijkt ook overeind te blijven als ze niet perfect gekalibreerd is, al is het maar omdat de perfectie niet bestaat. Het paradijs houdt voor Holslag overigens iets heel anders in dan voor Baudet, Verhofstadt of Van Overtveldt. Uiteindelijk toont de geschiedenis aan dat Europese integratie erg kleverig is. Spectaculaire veranderingen zijn zeldzaam, maar dat neemt niet weg dat het project de kracht heeft om zich altijd te blijven

aanpassen aan veranderende omstandigheden. Vaak traag en enigszins ploeterend, en lang niet altijd efficiënt. Het gebeurt niet altijd elegant, maar het werkt wel.

De binaire aanpak die ook typisch is in het boek van Holslag heeft de verdienste dat ze de debatten op scherp stelt en goed aangeeft waar de uitdagingen zitten. Maar of er ook een voorspellende waarde in zit, is nog een andere kwestie.

HENDRIK VOS & KAAT TEERLINCK

JONATHAN HOLSLAG, *De kracht van het paradijs. Hoe Europa kan overleven in de Aziatische eeuw*, De Bezige Bij Antwerpen, 2014, 608 p.
